Vad är egentligen vår så kallade miljö?

Hans Larsson och Olof Hellgren

2026

Ordet miljö är bildat av två latinska ord, ”mi” och ”lieu” från latinska orden medius och locus, som kan översättas med ***min plats*** eller ***mittplats***. Men på andra språk kan ordet ***miljö*** översättas med ***omvärld***, ***omgivning***, ***runt omkring*** etc. Det är nästan lättare att beskriva vad miljö inte är. Miljö är exempelvis inte samma som ***natur***. Miljö är allt som omger oss d.v.s. vår planet. Från att politiker, efter andra världskrigets monumentala lidande och förstörelse, ansåg att mänsklighetens viktigaste mål var fred så började en tanke spira om att denna fred kanske borde innehålla en ***mänsklig miljö***.

Generalförsamlingen beslutade ***1969*** att konferensen ”the UN Conference on the Human Environment” skulle hållas i Stockholm ***1972***. Deltagarna i ***Stockholmskonferensen*** slog bl. a. fast att en god miljö är ett lika viktigt mål för mänskligheten som fred och utveckling och man beslutade att den 5 juni skulle högtidlighållas som ***världsmiljödagen***.

Begreppet hållbar utveckling (sustainable development) introducerades 1981 av den amerikanske miljövetaren och författaren Lester Brown. Det fick sin internationella spridning ***1987*** då det, i en rapport ”Vår gemensamma framtid”, lanserades av Världskommissionen för miljö och utveckling (World Commission on Environment and Development; även kallad ***Brundtlandkommissionen***). Kommissionen framförde att en hållbar social utveckling och ekonomisk tillväxt måste äga rum på miljöns villkor. Miljön måste skyddas från att ödeläggas och från att överexploatera naturresurserna. Hållbarhet innefattar ***ekologisk***, ***social*** och ***ekonomisk hållbarhet***. Sedan dess har den ena konferensen efter den andra hållits. Många konferenser har avslutats med fina löften och våldsamma applåder. Men hur går det för vår miljö?

Till begreppet hållbar utveckling har klimatproblematiken lagts till. Klimatförändringar kom upp på FN:s agenda 1992 vid konferensen om miljö och utveckling (the Earth Summit) i Rio de Janerio. ***Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar*** (***UNFCCC***) bildades. Också i klimatfrågan har fina löften och våldsamma applåder avslutat konferenserna. Men hur går det med klimatproblemet?

Hur ser den hållbara utvecklingen ut för miljön och klimatet ut? Vad har politikerna gjort sedan 1969 (57 år sedan)? Eller om man så vill sedan 1962 när Rachel Carson gav ut boken ”Tyst Vår” kraftigt kritiserad av näringslivets representanter, vilket fortfarande sker än idag?

Och sedan dess?
Många begrepp har lagts till under årens lopp som exempelvis hållbarhet, kretslopp, och klimatkris. Det senaste i raden av begrepp är grön omställning. Nu ska klimatet och därmed miljön räddas med hjälp av grön omställning. Grön omställning har två tydliga medel för att rädda vår miljö. Det ena är ekologiska medel som exempelvis plantering av mer skog för att fånga upp koldioxid eller odling av livsmedel utan kemiska bekämpningsmedel eller stopp för utsläpp av föroreningar i vattendrag och sjöar. Det andra är tekniska medel som exempelvis byta förbränningsmotorer mot elmotorer, samla in koldioxid som ska förvaras på havsbotten, producera stål med elektriskt genererad vätgas, vindkraftverk, solpaneler, kärnkraft för att producera all el som krävs för den tekniska gröna omställningen.

För den ekologiskt baserade lösningen krävs mark och en annan, men redan känd, giftfri odling av livsmedel samt stopp för att förorena mark, vattendrag och sjöar. För den tekniskt baserade lösningen krävs naturresurser och ny tillverkningsindustri. Problemet med den tekniska lösningen är att den tydligt kolliderar med den ursprungliga planen för miljön d.v.s. att skydda miljön från att ödeläggas och skydd för naturresurserna att överexploateras.

Miljöbalken
För att skydda miljön infördes 1 januari 1999 miljöbalken genom att samla olika miljörelaterade lagar inom ett lagrum. Syftet var att långsiktigt främja hållbar utveckling så att vi medborgare ska kunna leva i en god och hälsosam miljö. Till miljöbalken är ett flertal föreskrifter och förordningar kopplade och även EU-bestämmelser. Miljöbalken reglerar också rätten att överklaga beslut som påverkar miljön. Rätt att överklaga har s.k. sakägare, som är de som direkt berörs av de beslut som fattas. Enligt EU-rätt har också miljöorganisationer, som uppfyller vissa kriterier, rätt att överklaga tillstånd och beslut som medför betydande miljöpåverkan.

Miljöbalken och ekonomer
”*Dagens situation står i vägen för svensk ekonomi och tillväxt oavsett om det gäller byggandet av vind- eller kärnkraft, hyreshus eller villor, statliga järnvägar eller privata fabriker*”. Dessa egendomliga formuleringar går att läsa om i Dagens Nyheter som tolkning av en rapport från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, som ingen har bett om. Vidare kan man läsa att tillståndsprocesser ska gå rätt till, vara rättssäkra och att det självklart ska gå att överklaga nya planer som påverkar. Vidare kan man läsa i ledaren att det inte är meningen att regler, lagar och konsekvensutredningar ska blockera all förändring. På sikt, står det i DN:s ledare, urgröps förtroendet för det offentliga om framtiden stoppas av byråkratiska processer.

Man får anta att med ***byråkratiska processer*** menas tillståndsprocesser inklusive rätten att överklaga. Uppenbarligen vet DN, alternativt rapportförfattarna, mycket lite om miljöbalken och till denna kopplade förordningar och rättsprocesser.

Något som i ledaren kallas ***dagens situation*** står alltså i vägen för svenska ekonomi och tillväxt vad det än gäller. Tillståndsprocesser är bra tycker författarna av rapporten, men inte om de blockerar all förändring. Författarna är alltså helt okunniga om att tillståndsprocesser nästan aldrig blockerar förändring och framförallt inte all förändring, som DN påstår. Tillståndsprövningar är inte någon byråkratisk process utan representerar de demokratiska spelregler vi enats om både nationellt och som vi accepterat att följa som EU-medlem. Det rapporten vänder sig mot är inte de sakägare, som direkt berörs, utan miljöorganisationer, som genom Åhuskonventionen har givits rätt att yttra sig i frågor som berör hur vår miljö bör skyddas - både ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Som alla vet så står företagande för kortsiktig vinstmaximering medan miljöorganisationerna står för långsiktig bedömning av miljövärden. Alltså, näringslivet står för ekonomiska värden medan miljöorganisationer står för miljövärden. Man kan ju fråga sig: Vad är en nationalpark värd? Vad är ett naturreservat värt? Vad är rent vatten värt? Vad är giftfria livsmedel värda? Vad är vår miljö värd?

Hur påverkas vår livsmiljö av koldioxidförändringarna i atmosfären?
Den minskning av koldioxidutsläppen, som ska hejda att koldioxidkoncentrationen i atmosfären ökar, har inte skett - tvärt om. Koldioxidhalten i atmosfären fortsätter att öka. Snart 430 ppm koldioxid jämfört med 350 ppm för 50 år sedan, är en kolossal mängd koldioxid. När koldioxidhalten i atmosfären ökar så ökar temperaturen. När temperaturen ökar så ökar också vattenmängden i atmosfären. Vid ökning av temperaturen i luften så ökar avdunstningen av vatten till luften. Det är stora mängder vatten som avdunstar. Ju mer vatten i luften, ju mer vatten har möjlighet att falla och gör också så, vilket orsaker våldsamma skyfall. Men, samtidigt så blir torra ställen torrare och fuktigare ställen fuktigare. Ett komplext samband mellan hav och mark skapar inte bara värre skyfall utan värre stormar och försurning av havsytan.

Har vi beredskap för dessa olika händelser? På kortare sikt är det kommunerna som ska hantera väderhändelser men på längre sikt är det politikerna på riksplanet som ska agera.

Alla dessa olika kritiska miljörelaterade händelser sker medan näringslivet kräver snabbare hantering av tillståndsärenden så att deras kortsiktiga planer inte ”blockeras”.

Ivrigt påhejade av ekonomer, utan insikt i miljö- eller klimatfrågor, har grön omställning blivit ett slagord för ödeläggelse av miljön och för överexploatering av naturresurser med förorenat vatten som följd. Är detta grön omställning?

Vad är miljön värd? Vad är rent vatten värt? Vad är giftfria livsmedel värda? Vad är vi medborgare värda? Och, är vi värda att lyssna på? Eller, vad tycker den vanlige medborgaren är av värde? Det tål att tänka på när vi medborgare utlovas mer pengar i plånboken. Är dessa pengar mer värda än våra barn och barnbarns och kommande generationers framtida livsmiljö? Något att tänka på!

Referenser

Svenska FN-förbundet.

Sammanställning gjord av Olof Hellgren och Hans Larsson, november 2026.